

น้ำโสมกับ เทพเจ้า

น้ำโสมกับ เทพเจ้าต่าง ๆ

วัตถุประสงค์สำคัญของชาวอินเดียอารยันในการคั้นน้ำโสมก็คือเพื่อใช้ถวายให้เทพเจ้าทั้งหลายที่ตนเองเคารพนับถือได้ดื่มในโอกาสต่าง ๆ จึงปรากฏว่า น้ำโสม เป็นเครื่องดื่มที่โปรดปรานของเทพเจ้าทุกองค์¹ แต่เทพเจ้าองค์ที่เกี่ยวข้องกับน้ำโสมบ่อย ๆ ตามที่ปรากฏในบทสวดของคัมภีร์ฤคเวทได้แก่ อินทระ วายุ พฤทสปีติ มิตรระ อัคนิ ปุษัน ภคะ อาทิตยะ และมรุค² ในบรรดาเทพเจ้าเหล่านี้ หลายองค์โปรดปรานน้ำโสมมากจนมีฉายานามว่านักดื่มน้ำโสมชั้นยอด เช่น

---

¹RV.9.109.15

pibantya¹sva visve devāso . . . //

เทพเจ้าทุกองค์คั้นน้ำโสมนี้

RV.9.85.2

pavamāna . . . devānamasi hi priyo madah /

(ข้าแต่น้ำโสม) ท่านผู้ทำให้มันเมา เป็นที่โปรดปรานของเทพเจ้าทั้งหลาย

²RV.1.14.3 และ 4

indravāyubrhaspatim mitrāṅnim sūśanam bhagam ādityānmārutam
ganam /pra vo bhriyanti indavo matsarah . . .

หยดน้ำโสมที่ให้ ความร่าเริงของพวกเราจะหล่อเลี้ยงคณะเทพซึ่งได้แก่ อินทระ วายุ พฤทสปีติ มิตรระ อัคนิ ปุษัน อาทิตยะ และมรุค

พระอินทร์ พระอัคนิ³ พระวายุ⁴ และฤๅ⁵ เป็นต้น แต่จากหลักฐานในคัมภีร์พระเวทและพราหมณะ
เป็นต้น เทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับน้ำโสมมากที่สุดได้แก่พระอินทร์ ดังนั้นในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัย
จะกล่าวถึงน้ำโสมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ เทพเจ้าองค์นี้ เท่านั้น

น้ำโสมกับพระอินทร์

บทสวดในคัมภีร์ฤๅกเวทกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า ชาวอินเดียนำน้ำโสมเพื่อถวาย
พระอินทร์ เป็นสำคัญ⁶ ดังจะเห็นได้ว่า น้ำโสมซึ่งพวกเขาเคี้ยววันละสาม เวลานั้นเป็นการเคี้ยวเพื่อ

³RV.1.21.1

indrāgni upa hvaye tā somapātma /

ข้าแต่อินทระ และอัคนิ เราขออ้อนวอนท่านทั้งสองผู้เป็นนักค้ำน้ำโสมชั้นยอด

⁴RV.7.92.1

ā vāyo bhūsa 'sucipā upa nah . . . /

ข้าแต่เทพวายุผู้เป็นนักค้ำน้ำโสมที่สะอาด ขอเชิญท่านมาใกล้พวกเรา

⁵RV.4.33.3

. . . rbhurindravanto madhupsaraso no'vantu yajñam //

ข้าแต่ฤๅผู้โปรดปรานน้ำโสม ขอท่านพร้อมกับพระอินทร์ จงคุ้มครองการบวงสรวง

ของเรา

⁶RV.1.84.1

asāvi somo indra te /

ข้าแต่พระอินทร์ น้ำโสมถูกค้ำเพื่อท่าน

RV.3.46.5

. . . somamindra prthivīdyāvā garma na mātā bibhrtastvayā /

ข้าแต่พระอินทร์ โลกและสวรรค์หล่อเลี้ยงน้ำโสมเพื่อท่านเหมือนมารดา (เลี้ยงบุตร)

พระอินทร์ถึงสองเวลา คือ เช้าและเที่ยง* จึงกล่าวได้ว่า วันหนึ่ง ๆ พระอินทร์มีโอกาสดื่มน้ำ
 โสมมากกว่าเทพเจ้าองค์อื่น ๆ น่าจะเป็น เพราะเหตุนี้เอง จึงดูเหมือนว่าพระอินทร์จะขาดน้ำโสม
 ไม่ได้ในเวลาปฏิบัติภารกิจใด ๆ กล่าวคือพระอินทร์ต้องอาศัยน้ำโสม เป็นเสมือนเพื่อนคอยช่วย
 เหลือในกิจการต่าง ๆ จึงจะสามารถกระทำสำเร็จได้ หากขาดน้ำโสมแล้ว ความคิดอ่านและสติ
 ปัญญาของพระองค์จะหลบอยู่ข้างใน บทสวดฤคเวทบทหนึ่งได้เปรียบน้ำโสมซึ่งพระอินทร์ยังไม่ได้
 ดื่มว่า หลบอยู่ในถ้ำ⁷ และอีกบทหนึ่งกล่าวว่าน้ำโสม เป็น เพื่อนของพระองค์⁸ ส่วนคัมภีร์พราหมณะ
 กล่าวว่าน้ำโสมคือทุกสิ่งทุกอย่างของพระอินทร์ทีเดียว⁹

เนื่องจากพระอินทร์เป็นเทพเจ้าที่ได้รับการยกย่องมากในสมัยพระเวท จึงเป็นการ
 นั่นอนว่าพระองค์ย่อมได้รับการขอร้อง เพื่อให้ช่วยเหลือในกิจการต่าง ๆ ของมนุษย์อยู่เสมอ ๆ

---

* ดูเพิ่มเติมในวิทยานิพนธ์นี้ หน้า 26.

⁷RV.9.6.9

. . . punāna . . . guhā dadhiṣe girah /

ข้าแต่ น้ำโสม ท่านยอมทรงไว้ซึ่งบทเพลงในถ้ำ

กริฟฟิธ (Griffith, 1973: 474) ได้อ้างความเห็นของลูตวิก (Ludwig)

ถึงข้อความตอนนี้ว่า ปัญญาจะหลบอยู่ในน้ำโสมและไม่สามารถจะเรียกออกมาได้ จนกว่าจะได้ดื่มน้ำ
 โสม และข้อความตอนนี้กล่าวถึงพระอินทร์

⁸RV.10.25.9

indrasyendo sivasakhā /

น้ำโสม เป็นเพื่อนที่รักของพระอินทร์

⁹SBr.5.4.10

และชาวอินเดียนั้นก็ถวายน้ำโสม เพื่อเป็นเครื่องดื่มของพระองค์ จึงเป็นไปได้ว่า พระองค์
ต้องดื่มน้ำโสมทุก ๆ วัน¹⁰ และวันละหลายครั้ง อันเป็นสาเหตุที่ทำให้กลายเป็นผู้ติดในน้ำโสม¹¹
จนได้รับฉายานามจากชาวอินเดียนั้นว่า เป็นนักดื่มโสมชั้นยอด¹²

แต่ที่จริงพระอินทร์จะเป็นผู้ชอบดื่มน้ำโสมใน เมื่อพระองค์เติบโตแล้วเท่านั้นก็หาไม่
แม้แต่ในวัยเยาว์พระองค์ก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้กระหายอยากดื่มน้ำโสมมาก่อนแล้ว คัมภีร์ฤคเวทกล่าวว่า
ในวันแรกที่พระองค์เกิดทีเดียว พระองค์กระหายอยากจะดื่มน้ำโสมมาก¹³ มารดาจำต้องจัดหา
มาให้ดื่มน้ำโสมในบ้านพักของผู้เป็นบิดานั้นเอง¹⁴ และมีอยู่ครั้งหนึ่งที่พระอินทร์กระหายน้ำโสมมาก แต่ไม่

¹⁰RV.7.98.2

. . . divedive pitimidasya vaksi /

ท่านใคร่จะดื่มน้ำโสมทุกวัน ๆ

¹¹RV.1.104.9

somakāmaṁ tvāhuh /

คนทั้งหลายเรียกท่าน (พระอินทร์) ว่าเป็นผู้ติดในน้ำโสม

¹²RV.8.6.40

vrtraha somapātmaḥ /

พระอินทร์ผู้ฆ่าอสูร ะ เป็นนักดื่มน้ำโสมชั้นยอด

¹³RV.3.48.1

sadyo jāto vrsabhah kanīnah prabhartum . . . sutasya sādhoḥ /
พระอินทร์ซึ่ง เพิ่ง เกิดในวันนั้น เป็นผู้กระหายอย่างยิ่งที่จะดื่มน้ำโสมที่คั้น ที่มีรส เยี่ยม

¹⁴RV.3.48.2

jāyathāstadaharasya kame amsoh piyūsam . . . janitri mahah
pitudam asincat /

ท่านเกิดในวันนั้น เมื่อจะดื่มน้ำโสมนี้ มารดาผู้ยิ่งใหญ่ได้รินโสมให้ดื่มน้ำโสมในบ้านพักของบิดา
กริฟฟิธ (Griffith, 1973: 186) กล่าวว่า พระอินทร์เป็นบุตรของกษัตริย์และนาง
อหิณี มีชายาชื่ออินทราณี แต่บางแห่งกล่าวว่าพ่อของ เขาชื่อคฤชณะซึ่งถูกเขาฆ่าในตอน เขาเกิดใหม่ ๆ

สามารถหาจากที่อื่นได้ จึงจำต้องค้ำน้ำโสมที่มารดาเก็บไว้¹⁵

จึงกล่าวได้ว่า น้ำโสม เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับพระอินทร์มาก พระองค์จะค้ำทุกวันในฐานะ เป็นอาหารอันโอชะ¹⁶ จะขาดเสียไม่ได้ เพราะน้ำโสม เป็นสมบัติพิเศษเพียงอย่างเดียวของพระองค์¹⁷ และเป็นเครื่องค้ำชนิดเดียวที่พระองค์เลือกค้ำหลังจากปฏิบัติภารกิจที่สำคัญ ๆ เช่น การช่าวฤๅษะ¹⁸

พระอินทร์ไม่เพียงแต่จะค้ำน้ำโสมเป็นประจำเท่านั้น แต่ยังคงค้ำอย่างมากด้วยในแต่ละครั้ง คัมภีร์ฤๅษะเวทบทหนึ่งกล่าวว่า ในคราวที่พระองค์จะช่าวฤๅษะ* นั้น พวกเทวดาต้องจัดหาน้ำโสมให้ค้ำถึงสามสระ และพระองค์ก็ค้ำหมดในทันที¹⁹ ซึ่งมีผลทำให้พระองค์ชิน เมาสามารถดัดศิระ

¹⁵RV.3.48.3

¹⁶RV.7.98.2

dadhise . . . cārvannam divedive . . . /

พระองค์ค้ำอาหารอันโอชะ (โสม) ทุก ๆ วัน

RV.9.85.3

indo . . . indrasya bhavasi dhāsiruttamah /

ข้าค้ำน้ำโสมท่านเป็นอาหารอันยอดเยี่ยมของพระอินทร์

¹⁷RV.7.98.5

. . . abhavatkevalah somo asya //

น้ำโสม เป็นสมบัติพิเศษเพียงอย่างเดียวของพระอินทร์

¹⁸RV.3.36.8

. . . indrah . . . vrtram jaghanvān avrñita somam //

พระอินทร์ช่าว ฤๅษะ แล้วทรงเลือกน้ำโสม (ค้ำ)

* ฤๅษะ เป็นอุกของศิวะฤๅษะ เป็นปีศาจแห่งความมืดและความแห้งแล้ง เขาร่วมกับปีศาจอื่น ๆ เช่น ศุภะ ฌูจิ, คัมพระ, ปิปรุ ฤๅษะ เป็นต้น ปิดกั้นท้องฟ้าและฝน จนโลกมืดและเกิดความแห้งแล้ง (Monier-Williams, 1981: 1C07)

¹⁹RV.5.29.7

tri sākamindro . . . sarāmsi sutam pibadvrtrahatyāya somam //

พระอินทร์ค้ำน้ำโสมที่ค้ำแล้วถึงสามสระในเวลาเดียวกันเพื่อจะช่าวฤๅษะ

ของวฤตระได้สำเร็จ²⁰ พระอินทร์ เมื่อคิดถึงน้ำโสมจะเลียปากทำให้แก้มพอง²¹ จนเกิดเสียงดัง คล้ายเสียงม้า เคี้ยวหญ้าที่อยู่เค็มปาก²² เวลาดื่มก็จะดื่ม เหมือนคนกระหายน้ำ²³ และหลังจาก ดื่มน้ำที่แล้วชากรรไกรจะกระตุก²⁴

แม้พระอินทร์จะได้รับการยกย่องจากชาวอินเดียนโบราณในสมัยพระเวทว่าเป็นเทพเจ้า ผู้มีคุณธรรมสูง มีความเมตตากรุณาเป็นพิเศษ แต่บางครั้ง เมื่อพระองค์กระหายน้ำโสมแล้ว พระองค์ จะกระทำในสิ่งที่ผู้ทรงคุณธรรมไม่พึงทำ เช่นยอมลดเกียรติของพระองค์นั่งรถไปดื่มน้ำโสมกับพวก บิดุซึ่งไม่ใช่เทพเจ้า²⁵ ทรงทำร้ายร่างกายของคนธรรมพยาม เฝ้าน้ำโสม เพื่อแย่งเอาโสม²⁶

²⁰RV.1.52.10

vrtrasya . . . made sutasya savasāhanat sirah /
เพราะความเมาน้ำโสม พระอินทร์ตัดศีรษะของวฤตระด้วยหลัง

²¹RV.3.32.1

prapruthyā sipre
พระอินทร์ทำแก้มให้พอง

อรรถกถาจารย์ สายณะอธิบายว่าทำแก้มให้เต็มด้วยเสียงกลืน (hanu grāsena purayitvā)

²²Griffith, The Hymns of the Rgveda, tr. p.177.

²³RV.1.28.2

²⁴RV.8.65.10

²⁵RV.10.15.10

ye pitarah indrena saratham dadhānah /

บิดุเหล่านั้นได้นั่งรถร่วมไปกับพระอินทร์ (เพื่อดื่มน้ำโสม)

คัมภีร์โศค เรขพราหมณะ 13.7 จัดบิดุเป็นพวกอื่นจากเทพเจ้า = etat pancajanānāmukatham devamanuṣyānām gandharvaṃsarasām sarpanām ca pitrīnām ca //

ชนห้าจำพวกได้แก่ เทวดา, มนุษย์, คนธรรม-อัปสร, นาค และบิดุ (วารัณษณ์ พืชมรรจง, 2523: 22)

²⁶RV.8.66.5

ทั้งยัง เคยวิ่งแย่งน้ำโสมกับ เทพบางองค์อีกด้วย²⁷ นอกจากนี้ยัง เคยทะเลาะกับฤๅษีบางองค์ เพราะสาเหตุจากการทวงน้ำโสม²⁸

ดังได้กล่าวแล้วว่า ชาวอินเดียนั้นคือน้ำโสมเพื่อใช้ถวายแก่พระอินทร์ เป็นสำคัญ จึงปรากฏในบทสวดฤๅษีบทว่า เทพเจ้าองค์อื่น ๆ บางครั้งก็อยู่ในฐานะเป็นเพียงทูลผู้ทำหน้าที่นำเครื่องบูชาซึ่งโดยทั่วไปได้แก่น้ำโสมไปถวายพระอินทร์ หรือ เป็นเพียงผู้เฝ้าน้ำโสมที่จะนำไปถวายพระอินทร์ก็มี เช่นเทพอัคนี²⁹ เทพปัญ และเทพวิษณุ³⁰ และเทวีสุชา³¹ และบางครั้งก็เป็น

²⁷AitBr.2.25 หลังจากคายครีมน้ำโสมมาแล้ว เทพทั้งหลายเกิดความขัดแย้งกันว่า ใครจะได้ค้ำน้ำโสมหยดแรก เมื่อตกลงกันไม่ได้ จึงตัดสินกันด้วยการวิ่งแข่ง ผลปรากฏว่าเทพวายุถึงหลักชัยก่อนพระอินทร์ (Muir, 1976: 144)

²⁸ เมื่อจยวนฤๅษีขอให้เทพอัควินมีส่วนแบ่งในน้ำโสม พระอินทร์ไม่ยอม และเกิดเรื่องทะเลาะถึงกับพระอินทร์ยกภูเขาใส่ฤๅษี แต่พระอินทร์แพ้ (วิสุทธ์ นุษยกุล, 2520: 40)

²⁹RV.8.19.21

. . . yam devā dūtām . . . nyerire /

เทพเจ้าทั้งหลายส่งเทพอัคนีไปเป็นทูต

RV.10.45.5

srināmadāro dharuno rayinām . . . somagopāḥ /

(เทพอัคนี) ผู้เป็นบ่อเกิดแห่งความรุ่งเรือง ผู้ทรงไว้ซึ่งทรัพย์สมบัติ เป็นเทพเจ้า

ผู้รักษาน้ำโสม

³⁰RV.6.17.11

Puṣā visnuṣṭrīni sarāmsi dhāvanvṛtrahanam madiramamsumasmai //

เทพปัญ และเทพวิษณุรับน้ำโสมที่ทำให้เราแข็งแรงสามารถฆ่าฤๅษีให้เต็มทั้งสามสระ

เพื่อท่าน

³¹RV.1.48.12

เพียงผู้จัดหาน้ำโสมมาถวายพระอินทร์เท่านั้น เช่น เทพทฤ³² และเทพครีตะ³³

สัตว์และมนุษย์บางประเภทที่ดื่มน้ำโสมหรือสุรา

เทพเจ้าที่ดื่มน้ำโสมนอกจากที่เป็นชายแล้วในคัมภีร์ฤค เวทยังมีข้อความ เชื่อ เชิญ เทพเจ้าที่เป็นหญิง เช่น ชายาของพระอินทร์ ของพระวรุณ และของพระอัคนี เป็นต้น ให้มาดื่มน้ำโสมด้วย³⁴ ยิ่งไปกว่านั้นยังปรากฏข้อความในคัมภีร์ฤค เวทบทหนึ่งทีกล่าวถึงผู้ชราขอร้องให้พระอินทร์ช่วยขับไล่สุนัขเลี้ยงยาวออกไปให้พ้น เพราะกลัวว่าสุนัขจะมากินน้ำโสม³⁵ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้แต่สุนัขก็ดื่มน้ำโสมเหมือนกัน อนึ่ง ในคัมภีร์มनुสมฤติก็กล่าวว่าพวกมนุษย์ เช่น ยักษ์ รากษส ปีศาจ ก็ดื่มน้ำสุราด้วย* เช่นเดียวกับพวกบิดฤคได้รับการ เลี้ยงดูด้วยน้ำโสมนอกเหนือจากน้ำในพิธีอุทิศน้ำมาให้กับผู้คายน³⁶

³²RV.5.30.11

. . . im soma babhrudhūtā mandan /

น้ำโสมที่ทฤคผสมทำให้พระอินทร์องค์นี้เขา

³³RV.9.102.2

upa tritasya pāsyoh /

อุกริพิธ (Griffith, 1973: 522n)

³⁴RV.1.22.12

ihemdranimupa havaye varunanim svastyo/agnayim somapitaye //

เราขอเชิญนางอินทราณี นางวรุณี นางอัคนีมาที่นี่ เพื่อดื่มน้ำโสมเพื่อความรุ่งเรือง

³⁵RV.9.101.1

apa svānam snathistana . . . dīrghajihvayam /

ขอท่านทั้งหลายจงขับไล่สุนัขเลี้ยงยาวออกไปให้พ้น

* ดูเชิงอรรถ 89 หน้า 77 ในวิทยานิพนธ์นี้

³⁶E.W. Hopkins, Epic Mythology (Delhi: Motilal Banarsidass, 1974), p.33.

ผลและพฤติกรรมจากการค้ำน้ำโสมของพระอินทร์

ผลจากการค้ำน้ำโสม

การที่พระอินทร์ค้ำน้ำโสม เป็นประจำและค้ำคราวละมาก ๆ นั้นก่อให้เกิดผลดีและผลเสียต่อร่างกายและจิตใจทั้งของพระองค์เองและสังคมาของหมู่เทพ ผลดีต่อร่างกายก็คือ น้ำโสมช่วยกระตุ้นให้ร่างกายของพระองค์มีกำลัง แข็งแกร่งมากขึ้น³⁷ จนไม่มีใครจะสามารถต้านทานกำลังของพระองค์ในสนามรบได้³⁸ และ เพราะอำนาจของน้ำโสมโดยแท้ที่ทำให้พระองค์มีความกล้าหาญสามารถฆ่าอสูรได้³⁹ ศัตรูทั้งหลายของมนุษย์และ เทวดา เช่นพวกท้าวพรหมาส พิศาจ และ ผู้ชั่วร้ายต่าง จะถูกพระองค์กำจัดหมดสิ้นหลังจากได้ค้ำน้ำโสม บทสวดฤคเวทได้กล่าวเปรียบเทียบการกระทำของพระอินทร์โดยการกล่าวถึงน้ำโสมในทำนองว่า น้ำโสมไหลท่วมท้าวพรหมาสบ้าง⁴⁰ ช่างคนไร้ศาสนาบ้าง ช่างท้าวพรหมาสบ้าง ช่างคนชั่วบ้าง

³⁷ RV.9.76.2
indrasya susmamīrayan . . . //

น้ำโสมกระตุ้นกำลังของพระอินทร์

RV.1.84.9

ugram tat patyate . . . indrah /

พระอินทร์ได้รับกำลังอันมหาศาลจากน้ำโสมนั้น

³⁸ RV.6.47.1

uto nvasya pavivamsamindam na kascana sahata ahavesu/

ไม่มีใครเลยจะต้านทานพระอินทร์ซึ่งได้ค้ำน้ำโสมในสนามรบได้

RV.9.23.7

asya pītva madanamindro vrtranyapрати jaghāna //

เมื่อเขาได้ค้ำน้ำโสมที่ทำให้ เขาแล้ว พระอินทร์ได้ฆ่าศัตรูโดยไม่มีใครยับยั้งได้

³⁹ RV.1.52.10

vrtrasya babhāadhanasya rodasī made sutasya savasā ahanat sirah /

เพราะ เมาน้ำโสมพระอินทร์มีกำลังตัดศีรษะของอสูร ซึ่งคอย เมียด เบียด สวรรคและโลก

RV.6.47.2

yasyendro vrtrahatye mamāda /

⁴⁰ RV.9.49.5

pavamāno asisyadadraksamsi . . . /

น้ำโสมไหลท่วมท้าวพรหมาส

ผลอีกอย่างหนึ่งที่มนุษย์ได้รับ เนื่องจากการค้ำน้ำโสมของพระอินทร์ก็คือ เมื่อเกิดความแห้งแล้ง พวกเขาจะทำพิธีถวายน้ำโสมแก่พระอินทร์และ เมื่อพระองค์ได้ค้ำน้ำโสมแล้วจะมีจิตใจว่า เรืองเบิกบานปล่อยน้ำฝนจากท้องฟ้า เพื่อให้พวกเขาได้อาศัยใช้ประโยชน์⁴¹

ส่วนผลดีในด้านจิตใจของพระอินทร์ก็คือ หลังจากได้ค้ำน้ำโสมแล้ว สภาพจิตใจของพระองค์จะเปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้น คือจากอาการ เครื่องขรินน้ำกล้วมาเป็นอ่อนโยนมีเมตตา จากอาการซึมเซาของความคิดมาเป็นปราดเปรื่องฉับไวคังนักประพันธ์ จากอาการอ่อนแอออกแวกมาเป็นหนักแน่นสุขุมเยี่ยงฤๅษี และจากอาการซี้ซลาดมาเป็นคึกคะนองกล้าหาญประดุจวีรบุรุษ การเปลี่ยนแปลงของจิตใจดังกล่าวนี้ เกิดจากคุณสมบัติของน้ำโสมซึ่งได้รับการเปรียบเทียบกับเป็นเจ้าแห่งเจ้าทั้งหลาย เป็นผู้นำในบรรดานักประพันธ์ เป็นฤๅษีที่เหนือฤๅษีทั้งหลาย และเป็นวีรบุรุษในบรรดาสัตว์ป่า⁴² โดยปรกติหลังจากได้ค้ำน้ำโสมแล้วหากไม่มีภารกิจที่จะทำต่อไป พระอินทร์จะกลับบ้านเพื่อพบกับนางอินทราธิบดีผู้ภรรยาซึ่งจะขับร้องเพลงอย่างมีความสุขรอการกลับมาบ้านของสามี⁴³

⁴¹ RV.4.28.1

. . . indo apo manave sasrutas kah /

พระอินทร์ค้ำน้ำฝนเพื่อเป็นที่อาศัยของมนุษย์

⁴² RV.9.69.6

brahma devanam, padaviḥ kavinaṃ, ṛsiḥ vipraṇam, mahiṣo
mrganam . . . somah pravitr amatyeti /

น้ำโสม เป็น (คจ) พระพรหมในบรรดาเทพเจ้าทั้งหลาย เป็นผู้นำแห่งกวีทั้งหลาย เป็นฤๅษีที่เหนือฤๅษีทั้งหลาย เป็นวีรบุรุษในบรรดาสัตว์ป่าทั้งหลาย กำลังไหลท่วมเครื่องกรอง

⁴³ RV.3.53.6

apāḥ somamastamindra pra yāhi kalyānirjāyā suranam grhe te //

ข้าแต่พระอินทร์ เมื่อท่านได้ค้ำน้ำโสมแล้ว ขอเชิญท่านกลับไปยัง เรือนนางกัลยาณีผู้
ชายาและเสียงเพลงอันไพเราะอยู่ในเรือนของท่าน

แม้การค้ำน้ำใสจะเป็นผลดีต่อร่างกายและจิตใจของพระอินทร์ดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่อีกด้านหนึ่งก็มีผลร้ายต่อร่างกายและจิตใจของพระองค์เช่นเดียวกัน กล่าวคือ การค้ำน้ำใสทุกวันและค้ำครั้งละมาก ๆ นั้นเป็นสาเหตุทำให้ร่างกายของพระองค์ทรุดโทรมลงซึ่งมีผลต่อสภาพทางจิตใจด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคราวหนึ่งที่พระองค์ไม่ได้ค้ำน้ำใส เพราะถูกนพจิแย่งไป^{*} ร่างกายของพระองค์ถึงกับหมดกำลังลง พวกเทพเจ้าจึงต้องประกอบพิธีเสาศรามณ์ให้^{**} เพื่อให้กำลังของพระองค์กลับคืนมาดังเดิม⁴⁴ จึงกล่าวได้ว่าน้ำใสได้ทำให้ร่างกายของพระอินทร์ได้รับทุกข์ทรมานอย่างมาก

พฤติกรรมของพระอินทร์หลังจากค้ำน้ำใส

แม้พระอินทร์จะเป็นเทพเจ้าที่ชาวอารยันยกย่องว่ามีคุณธรรมสูงก็จริง แต่ในขณะที่ค้ำน้ำใสพระองค์มักจะแสดงพฤติกรรมที่ผู้ทรงคุณธรรมสูงไม่พึงกระทำ ชนโยโอะวคในความยิ่งใหญ่ของคน เช่นว่า ทั้งสวรรค์และโลกไม่เสมอแม้เสียหนึ่งของฉัน⁴⁵ แม้จะสู้กับใครฉันก็ไม่หวั่นเท่าผู้่นฐลีเข้าคา (RV.10.119.6) ฉันยิ่งใหญ่เหนือกว่าโลกและสวรรค์รวมกัน (RV.10.119.8) โลกทั้งหมดจะถูกฉันจับขว้างให้ละเอียดยกในพริบตา (RV.10.119.10) ร่างกายของฉันใหญ่คับโลกโดยที่สี่ข้าง ๆ หนึ่งอยู่บนสวรรค์โลก อีกข้างหนึ่งอยู่บนมนุษย์โลก (RV.10.119.11) ฉันยิ่งใหญ่

⁴⁴ SBr.12.7.1.10-14

^{*} นมุจิ (Namuci) เป็นอสูรคนหนึ่งได้แย่งเอาน้ำใสไปจากพระอินทร์ เมื่อไม่มีน้ำใสค้ำ พระอินทร์ถึงกับหมดกำลัง พวกเทพเจ้าจึงประชุมปรึกษาหารือเพื่อหาทางรักษาให้กำลังกลับคืนโดยไปขอรับรอง เทพอัศวินและ เทวีสรวิสาดีซึ่งเป็นหมอยารักษา เทวดา (SBr.12.7.2.3)

^{**} อุภาคผนวก ค., หน้า 101.

⁴⁵ RV.10.119.7

na hi me rodasi ubhe anyam paksam cana prati /

สวรรค์และโลกทั้งสองไม่เสมอแม้เสียหนึ่งของฉัน

ยิ่งกว่าผู้ยิ่งใหญ่ทั้งหลาย (RV.10.119.12) ยิ่งไปกว่านั้น พระองค์ยังจุอำนาจแก่ความโกรธสามารถ
 ข่าได้แม้แต่บิดาผู้ให้กำเนิด⁴⁶ เมื่อพระองค์มีพฤติกรรมเช่นนี้ เกิดขึ้นหลังการดื่มน้ำโสม แม้เทพเจ้าทั้ง
 หลายจะได้รับความสบายใจ เพราะศัตรูของตนถูกพระอินทร์กำจัดราบคาบแล้วก็ตาม แต่บางครั้งก็ต้อง
 ตื่นตระหนกตกใจ เนื่องจากเวลามิน เมาน้ำโสมแล้วพระอินทร์มักจะอวดอิทธิฤทธิ์จัดโลกและสวรรค์เสีย
 ใหม่อย่างไม่เห็นค เห็น้อย⁴⁷ ทั้งยัง เออะอะไววายส่งเสียงดังอีกด้วย⁴⁸ และการส่งเสียงดังเช่นนี้จะ
 เกิดขึ้น เสมอในพิธีโสมยัชณะของชาวอินเดียน ซึ่งตอนเริ่มพิธี เมื่อยังไม่ได้ดื่มน้ำโสมบรรยากาศ
 จะเงียบ ผู้ร่วมพิธีจะพูดคุยกันอย่างเบา ๆ แต่พอได้ดื่มน้ำโสมแล้วจะเกิดเสียงคุยดัง เออะอะไววาย⁴⁹
 ถึงกับทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกายกัน และบางครั้งถึงกับสูญเสียชีวิต⁵⁰

⁴⁶RV.4.18.9

. . . nivaddha uttaro babhūvanchiro dāsasya sam pinagvadhena /
 ท่านถูกวាយสะตีแล้ว (แต่) มีกำลังมากกว่า จึงทำลายศีรษะของ เขาด้วยสายฟ้า
 ถูเพิ่ม เติมในกริฟิธ (Griffith, 1973: 212)

⁴⁷RV.2.15.2

avamse dyāmastabhāyadbrhantamā rodasi aprnadantariksam /
 sa dhārayatprthivīm paprathacca somasya tā mada indrascakāra //

เขาผู้มีกำลังอันยิ่งใหญ่ได้จัดวางสวรรค์ไว้ในอากาศโดยไม่มีอะไรรองรับ ได้ทำให้
 โลกและสวรรค์พร้อมทั้งบรรยากาศเต็ม ได้แยกแผ่นดินเอาไว้ และขยายให้กว้างออกไป สิ่งทั้ง
 หลาย เหล่านี้พระอินทร์ทำในยาม เมาน้ำโสม

⁴⁸RV.6.47.3

ayam me pīta udiryati vacam /

น้ำโสมที่ฉัน (พระอินทร์) ดื่มแล้วทำให้เสียงดัง

⁴⁹P.Tomas, Hindu Religion, Customs and Manners (India:D.B.

Taraporevala Sons & Co. Private Ltd., 1960), p.82.

⁵⁰Michael Edwards, Everyday life in Early India (London:B.T.

Batsford Ltd., 1969), p.69.